



שיעורי היביע אומר ללימוד שימוש בהוראה

נמסר על ידי הרה"ג רבי יעקב מדר שליט"א

מחבר 'שער יוסף' על היביע אומר, שו"ת לב ים, ספר ים ההלכה על הלכות רבית ועוד.

בכל יום רביעי בשעה 10:00 בערב עד 11:00, בבית הכנסת המרכזי "טוויג" רחוב רשב"ם 8 ירושלים,

בבית המדרש "שערי אלחנן" [הכניסה מצד ימין, קומה אחת לעלות].

לשמיעת השיעורים דרך 'קול הלשון': 073-2951555 שולוחה 1. [חזרה למיקום אחרון: # 2 < בכניסה למערכת]

להאזנה בשידור חי: מיד עם הכניסה למערכת. [להרשמה לקבלת תזכורת: # 1 < 4 בכניסה למערכת]

לקבלת העלון בפקס: 02-3132641, קוד 1217 | להצטרפות לרשימת התפוצה וצפייה בשיעורים: שלחו 'הצטרפות' לכתובת: y5533110@gmail.com.

שיעור לו

סיום נושא איסור פאה נכרית והזהירות הנדרשת בהתחזקות במצווה

בשיעור הסיום על נושא הפאות מתבאר מדוע חשוב לחדד את האיסור גם מצד **תקרובת עבודה זרה**, ולא רק מצד **דת יהודית**: הדבר מעורר יותר **יראת שמים**, מחזק את כוח התוכחה, ומשפיע למעשה על דיני **גרושה ואלמנה** וכן על **כלה בליל החופה**. בהמשך מובא סיכום נרחב על מציאות השיעור המגיע מהודו, על כך שטקסי הגזירה שם נחשבים **מעשה הקרבה**, ועל הקשר הישיר בין השיעור הזה לתעשיית הפאות. עוד נידון בהרחבה נושא **ההכשרים**, עם שלוש שאלות יסוד לבדיקת אמינותם: מי עומד מאחוריהם, מה מקור השיעור, ומה קורה בשלב הייצור. בסיום מובאת **זעקת גדולי ישראל**, לצד **הדרכה מסודרת** איך לפעול נכון ביחס לכל מי שמתחזק ורוצה להשתנות ולנסות לשנות אחרים: מתוך נועם, כבוד ושלוש בית

חלק א - התועלות שבחידוד האיסור מצד תקרובת עבודה זרה

אנו מוצאים שהתורה לפעמים מרבה **לאווים** על מעשה אחד, וכמו שאמרו בפסחים (כד) "אכל פוטיתא לוקה ארבע, נמלה לוקה חמש, צירעה לוקה שש". מה הנפקא מינה, הרי גם לאו אחד מספיק כדי לאסור? אלא שכאשר הוא שומע שיש כאן ארבעה או חמישה לאווים, הדבר **מזעזע** אותו יותר, ומחדד בלבו את חומרת המעשה. כך גם כאן: כאשר יהודי שומע שבנידון הפאות אין זו רק פגיעה ב**דת יהודית**, אלא גם של **איסור תקרובת עבודה זרה**, הדבר מרתיע אותו הרבה יותר, ויכול להיות שזה עצמו יהיה מה שיחזיר אותו, בסופו של דבר, למוטב.

התועלת השנייה - לקיום מצוות תוכחה

התועלת השנייה היא ביחס לדרך שבה אנו **מוכיחים** אנשים ומדברים איתם על חומרת הנושא, ומקיימים בכך מצווה

סיום מסע הפאות

אנחנו בסיעתא דשמיא בשיעור האחרון בנושא **הפאות**. עברנו מסע ארוך של חמישה עשר שיעורים, החל מברור גורי **דת יהודית**, והמשך בעיסוק מעמיק בעניינים של **תקרובת עבודה זרה**. לכאורה, העיסוק בצד של עבודה זרה נראה מיותר: הרי דינו כתולעים בבשר חזיר - הדבר עצמו אסור, אז מה **הנפקא מינה**, ולמה צריך לדון בזה בכלל? צריך לדעת שיש בכך לפחות **ארבע תועלות** מרכזיות, שהופכות את העיסוק בזה לצורך מאוד.

התועלת הראשונה - ריבוי לאווים כמנוף ליראה

התועלת הראשונה היא ביחס **לאדם** עצמו. אדם הרבה יותר **נרתע** כאשר יש לפניו שני איסורים, ולא רק איסור אחד.

ביותר, והיא מביאה על ראשה דבר שמטמא את הכל, רחמנא ליצלן. תארו לעצמכם כלה שניגשת לחופה יחד עם **מחבל אוחז בנשק** שלוף, מישוהו היה נשאר שם? זה מה שקורה כשהיא ניגשת למעמד הקדוש הזה עם תקרובת עבודה זרה. השכינה **בורחת** משם. האם שכינה יכולה לשרות בבית כזה, כשבראשית הדרך מכניסים לשם תקרובת של עבודה זרה? כבר הזכרנו את מה שכתב הרמב"ם במורה נבוכים (פרק א) והובא ברמב"ן (שמות כ, ג): "דע, שאתה כשתסתכל בכל התורה ובכל ספרי הנביאים, לא תמצא לשון **חרון אף**, ולא לשון **כעס**, ולא לשון **קנאה**, אלא **בעבודה זרה** בלבד. ולא תמצא שייקרא **אויב ה'** או **צר** או **שונא** אלא עובד עבודה זרה בלבד".

איך תהיה שכינה אם סילקו אותה בשעת החופה?

אנשים באים בוכים שיש להם **בעיות** בשלום בית, שכינה לא שרויה ביניהם. **איך תהיה שכינה** אם סילקו אותה בשעת החופה [וכל שכן אם ממשיכים בכך גם לאחר החתונה]? מרן הגאון רבי **שמואל הלוי ואזנר** זצ"ל, לאחר שהתפרסם הבעיה החמורה בזה בשנת תשס"ד, כתב במכתב לבנו: "מי יודע כמה **נזקים נפשיים וגופניים** גרמה הפאה הנכרית הזו". היא יושבת ממש על הראש, צמודה לגוף, והולכת עם האדם לכל מקום. זה לא חפץ שנשאר בבית בפניה, אלא משהו שמלווה אותו בכל צעד ושעל. מכאן יוצאת **נפקא מינה ברורה** למעשה: כלות צריכות לדעת **שאינן יכולות** להשתמש בפאה גם מצד איסור עבודה זרה. ואפילו אם הכלה תאמר שאם לא נתיר לה היא תצא בגילוי ראש, לא בשביל זה **נתיר איסור תורה**.

חדר יחוד - צריך לברר מה היסוד

האמת שכל הנושא של **חדר יחוד** טעון בירור רב. הדור הצעיר נולד לתוך **מציאות** שבה "יש חדר יחוד", וזה נראה כחלק **בלתי נפרד** מהחתונה, ורק מחפשים פתרונות איך להסתדר עם הכיסוי ראש ועוד בעיות הלכתיות. אבל צריך לדעת שהחדר יחוד בכלל **לא מוכרח**, ואין לו שום קשר לחתונה, לא הלכתי ולא השקפתי. כבר כתבנו בענין זה בשו"ת לב ים ח"א (חאה"ע סימנים א-ד) באורך. הבחורים ביקשו שנקדיש לזה סדרת שיעורים, ובעזרת ה' כנראה שזה יהיה הנושא הבא. צריך להבין את הענין **מיסודי**: למה בכלל התחילו לעשות חדר יחוד, האם יש בו צורך הלכתי ממש, או שזה רק מנהג שנתפשט. מה קורה עם **כיסוי הראש** בעקבות החדר, אילו מכשולים עלולים לצאת ממנו, ועוד נקודות רבות. אלו הם **ארבעת התועלות** שיש בחידוד האיסור בפאות, לא רק מצד דת יהודית, אלא גם מצד תקרובת עבודה זרה.

מהתורה "הוכח תוכיח את עמיתך" (ויקרא יט, יז). פעמים מדברים איתם על דת יהודית, על גדרי צניעות, והדברים לא כל כך נשמעים להם. אומרים: זה רק **דרבנן**, ספק דרבנן לקולא. ואפילו כשמסבירים להם שאין כאן ספק, האוזן כבר אטומה, והלב לא נפתח. אבל כאשר אומרים לו שיש כאן איסור של **עבודה זרה**, ושהדבר נוגע לאיסור **דאורייתא** חמור, שאפילו באלף לא בטל, ולדעת הגר"א הרי הוא בכלל "יהרג ואל יעבור", זה כבר עושה **רושם** הרבה יותר עמוק בנפשו.

התועלת השלישית - גרושה ואלמנה

כידוע, מרן זצ"ל היקל **לגרושה ואלמנה** ללבוש פאה נכרית, מכיון **שעיקר החיוב** שלהן בכיסוי הראש הוא מדרבנן, ולכן יש **להסתמך** על השלטי גבורים וההולכים בשיטתו שהדבר מותר, וכמבואר בשו"ת יביע אומר חלק ד (חאה"ע סימן ג אות ג). אמנם כבר בשיעור כח, אמרנו שלפי מה שהרב ליפשיץ הוכיח בצורה ברורה למעלה מכל ספק שהשלטי גיבורים התיר רק בחצר, ולא ברשות הרבים, אם כן כבר **אין על מה לסמוך**. אלא שסיימנו שהדבר דורש את הכרעת **הגדולים**. אבל לאחר שהתבאר שיש בזה איסור **ברור** של תקרובת עבודה זרה, אם כן יש לאסור לפי הדין לבישת פאה העשויה **משערות אדם** גם לגרושה ואלמנה, שבזה אין שום חילוק בינה לבין נשואה.

התועלת הרביעית - כלה בליל החופה

התועלת הרביעית היא **נפקא מינה למעשה** ביחס לכלות. רוב ככל הכלות לובשות **פאה נכרית** בלילה הראשון של החתונה, או מפני שעושות חדר יחוד, וכיון שמתחייבות בכיסוי ראש, לובשות פאה נכרית, או בגלל שלא רוצות שהשיער ירס מהחומרים שמעצבים בהם את השיער בליל החתונה. ואמנם גם בלי איסור עבודה זרה, **אין להקל** מצד הדין לבישת פאה נכרית אחרי שעשתה חדר יחוד, שאז דינה **כנשואה** לכל דבר. אלא שאם לא תשמע לנו, ותצא בגילוי ראש לגמרי, יש **להעדיף** שתצא לכל הפחות עם פאה נכרית. [וכמבואר כל זה אצלנו בשו"ת לב ים ח"א חאה"ע סימן ב]. אבל כאשר יש לנו איסור של עבודה זרה, **אין מקום להקל** בזה כלל אפילו אם **לא תשמע** לנו ותצא בגילוי ראש, שהרי מדובר באיסור **תורה** ממש.

מחבל עם נשק שלוף בחתונה

ובאמת, כיצד תבוא כלה אל **מקום החופה**, **השראת השכינה**, כשהיא עוטה על ראשה דבר שיש בו **תקרובת עבודה זרה**? כביכול היא מכניסה **צלם להיכל**, דווקא במקום הכי קדוש, במעמד הכי טהור, שבו צריכים את החיזוקים הגדולים

חלק ב - הבחינה המכרעת: שלוש שאלות יסוד לבירור כשרות מהימנה

אי אפשר לסמוך על ההכשרים

לפני שניגש לסכם את נושא העבודה זרה בפאות, נאמר עוד **השלמה** לגבי הנושא של ההכשרים, עליו דיברנו בשיעור הקודם. את השבוע האחרון הקדשתי לעיון יותר מעמיק בנושא. שוחחתי עם משגיחים מאוד נחשבים בענייני **הכשרות** על הפאות מצד עבודה זרה, וגם עם פאניות, כי היה צורך לברר כל מיני פרטים טכניים. ונמצאו ממצאים **מבהילים** ביותר, שעדיין לא נוכל לפרסם אותם ברבים, אבל דבר אחד אני אגיד לכם, בלי לומר במי מדובר, כדי שנבין עד כמה הדברים **חמורים**.

המשגיח לא יודע דין בסיסי

תוך כדי שיחה עם משגיח, שאלתי אותו מנין ה**וודאות** לומר שאפילו שיערה אחת אינה שער הודי? הוא עונה לי בפשטות: "ומה בכך, שיערה אחת, היא מתבטלת". באותו רגע התקיים בי מה שכתוב בדניאל (דניאל ד. טז). "**אשתומם כשעה חדה**". המשגיח, שבידיו מופקד כל מערך הכשרות, לא יודע את ה**דין הבסיסי** שתקרובת עבודה זרה אפילו באלף לא בטיל? חשבתי אולי לא שמעתי טוב, אמרתי לו הרי זו הלכה מפורשת שתקרובת לא בטלה. אבל הוא לא נסוג, ושאל אותי: **מי אמר לך את זה?** עניתי לו, הרי זה **כתוב במפורש** בשלחן ערוך יורה דעה (סימן קמ), שתקרובת עבודה זרה אפילו באלף לא בטיל. היה ניכר ש**פעם ראשונה** שהוא שומע על זה. הוא ניסה לטשטש את הבורות הזו, ולהתחמק, שזה לא נאמר בכל צורה, והמשיך לדבר. אך הדברים נאמרו, ה**וקלטו** ותועדו, אי אפשר להשיב את המילים חזרה...

רעידת אדמה בהשגחה

יש לזה משמעות **מטלטלת**, ממש רעידת אדמה. כי משגיח שאינו מודע לחומר האיסור, ובידיו מופקדת ההכרעה בכל מיני ספקות, בודאי שהוא יכריע לה**קל** במקרים מסוימים, כי הוא אומר: **מקסימום** שיערה אחת, שתיים, שלוש, ואפילו יותר - בטל ברוב. **אין יתכן** שיש גוף שמתהדר להיות עם כשרות טובה, והמשגיח שם לא יודע את ההלכה הבסיסית ביותר שתקרובת עבודה זרה אפילו באלף לא בטיל? זה **דבר חמור מאוד**. לא יאומן כי יסופר.

ספק ספיקא שאין בו ספק

יש כאלה שרצו להסתמך על **ספק ספיקא**: שמא זה לא מהודו, ואם תמצא לומר שזה מהודו, שמא גזיזת השערות לא לשם קרבן. מה התשובה לכך? נכון שספק ספיקא מתיר אפילו בדאורייתא, אבל צריך שיהיה כאן לפחות **ספק**. לדוגמא, אנחנו עכשיו נמצאים בלילה, ואין לנו שום ספק האם זה יום. לעומת זאת כשנמצאים בבין השמשות, יש

לאדם ספק יום ספק לילה, זה נקרא ספק **אמיתי**. כמו כן אם אדם נמצא בחדר עם תריסים סגורים, אז יש לו ספק, הוא לא יודע אם עכשיו יום או לילה. אבל כשאתה עם חלונות **פתוחים**, ואתה רואה שיש לילה בחוץ, **אין כאן ספק** אם זה יום או לא יום. ולפי כל מה שלמדנו עד עכשיו, **אין שום ספק** שהשער מגיע מהודו, וכן גזיזת השערות היא לשם קרבן. [גם אם נניח לצורך הענין שיש **צדדים רחוקים** שאינם כך, בודאי שאי אפשר לצרף אותם לספק ספיקא להיתר, שכל מה שידוע שלא צריך שהספק ספיקא יהיה שקול, הוא דוקא כאשר ספק אחד לפחות שקול, כיון שהספק הראשון מעמיד את הדין כמחצה על מחצה, ובא הספק השני ומכריע את הכף לרוב, ואזלינן אחר הרוב. אבל כששני הספיקות **אינם שקולים**, בזה לא מועיל ספק ספיקא. וכמבואר בעין יצחק ח"ב (עמוד שיט)].

המדריך המעשי לבדיקת כשרות חדשה

הציבור לא מכיר כל כך את נושא הכשרות בכלל, ואת הכשרות בענין עבודה זרה בפאות בפרט. לכן, בכל פעם שקם איזה גוף ואומר יש לי כשרות, **נוטים** להאמין לו. על אף שיכולים להיות שם **ליקויים** חמורים מאוד, כמו שהרחבנו בשיעור הקודם. לכן הכנתי עבורכם **מדריך** קצר, שלוש שאלות שאתם צריכים לשאול את מי שהקים את אותו הכשר, את המשגיח שלהם. אם הוא יענה נכון על השאלות האלו, הנה מה טוב ומה נעים, אם לא - נגיד לו: נכשלת, **חזור לאחור**, אין לך על מה לסמוך. כדי שלא תשכחו את השאלות, עשיתי לכם **סימן**: מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. ונסביר.

"מאין באת" - מי הרב שעומד מאחורי ההכשר

השאלה הראשונה היא **"מאין באת"** - באים אליך ואומרים: יש לנו כשרות חדשה. הדבר הראשון שצריך לשאול: **"מי עומד מאחוריך?"** איזה גדולי תורה עומדים מאחורי ההכשר. אפשר לקבל את מספרי הטלפון שלהם, את פרטי המשרד, כדי שאוכל לדבר איתם ולברר את הדברים? בעולם הכשרות, אין דבר כזה **"רבנים אנונימיים"**. כל גופי הבדצ"ם מפרסמים מעל כל במה אפשרית את שמות הרבנים האחראים. הסתתרות מאחורי מעטה **סודיות** בנושא כה חמור, מעלה מיד את החשד הכבד ביותר, שמא אין באמת גדולי תורה אמיתיים המוכנים לשים את שמם על ההכשר, או שהם עצמם יודעים שההכשר רעוע ואינם רוצים שיתקשרו אליהם לשאול שאלות קשות.

מה עומד מאחורי הסיסמה

לכן, אם עונים לך: **"כן, בוודאי"**, יש את הרב הגאון פלוני אלמוני, הוא יושב במשרד כאן, אתה יכול לשאול אותו, הכל פרוס לפניו והוא יענה על הכל" - זה **מצוין**, יש כאן כתובת

"לאן אתה הולך" - פיקוח על מקור השיער

השאלה השנייה היא **פיקוח על מקור השיער**. לאן אתה הולך כדי להביא את השיער. אנחנו יוצאים מתוך נקודת הנחה פשוטה, שמכיון שישנה עובדה פשוטה שרובו המוחלט של השיער מגיע מהודו, ששם הוא תקרובת עבודה זרה בהחלט, הרי שמי שרוצה להכשיר פאות, צריך **לבטל** את החשש הזה מכל וכל, ולהוכיח שיש לו **ודאות גמורה** של מאה אחוז שאין בשיער חשש עבירה. האם הוא יכול להוכיח זאת או לא? אם הוא יגיד לך שהוא מצלם את האשה בצירוף דו"ח על סדר ההגעה של השיער לארץ, **כולנו מבינים** שאין זו ודאות גמורה. כל אחד יכול לחפש אשה עם שיער הדומה לשיער ההודי שיש לו, לצלם אותה, ולכתוב דו"ח שמציג כביכול מסלול עד שהוא מגיע לארצה בחו"ל. **כך אפשר לבסס הכשר?**

לא סודות אלא הסבר ברור

אל תגיד לי "סוד". סוד ה' ליראיו, אבל כאן **סודות לא יעזרו**. אתה יכול שלא לומר באיזו מדינה בדיוק או מאיזה כפר, זה בסדר, אין צורך לחשוף פרטים מסחריים. אבל תסביר את **המהלך**: יש לך מספרה, בכל מקום שהיא בעולם, איך אתה מוודא **מאה אחוז** שהשיער שאתה אווז ביד כאן בארץ, הגיע באמת מאותה תספורת תמימה אי שם בכפר נידח. גם אם נניח שבאמת אותה אשה גזרה את השערות, עדיין יש לשאול: מנין לך שלא **החליפו** אותם לאחר מכן? אי אפשר לתת לשיער יד חופשית, להסתמך על כל מיני אומדנות, ולומר שזה ודאי לא מהודו? חובה שיהיה כאן **מנגנון פיקוח קפדני מאוד**, מבחינה הלכתית ומעשית.

התשובה הרצויה - פיקוח מהגיזה ועד האריזה

התשובה הרצויה, אם אכן תהיה תשובה כזאת, היא לשמוע מאנשי הכשרות שהם אומרים בפשטות: אנחנו **לא רוכשים כלל** שיער בשוק החופשי. יש לנו הסכם בלעדי עם כפר מסוים. יש משגיח מטעמנו שטס לשם, מכינים מקום מסודר, מרכזים שם את כל הנשים לפעם אחת או לזמנים קבועים שבהם הן עוברות גזיזה. המשגיח עובר **אחת אחת**, ובשעה שגוזזים לה, הוא מיד מתעד את השיער **בפלומבה מיוחדת** עם מספר סידורי, מתעד את הכל ברישום מסודר, ומאותו רגע הוא אורז את הכל בארגזים חתומים, ומלווה את המשלוח כולו בחזרה לארץ. זה מצב טוב.

כשסומכים על "ספקים אמנים"

אבל זה לא קורה בפועל. התשובות שנשמעות הן: אנחנו עובדים עם **ספקים אמנים**, הסוחרים אנשים טובים, אין להם שום עניין לרמות. אנחנו מתעדים את הכל, ואם הם עושים דברים לא נכונים - אנחנו צועקים עליהם, הם מפחדים מאיתנו. יש לנו כל מיני **"תיעודים"** וכל מיני "מערכות בקרה" שמאפשרות לעקוב אחרי כל משלוח

תורנית ברורה שעליה אפשר להישען. אבל אם אומרים לך: יש הרבה רבנים, גדולי תורה ממש, אבל הם לא מעוניינים שהשם שלהם יתפרסם, זה סודי, הם חתמו על **"כתב סודיות"**, ועוד כל מיני ניסוחים "מכובסים" כאלו - צריך לדעת שזה כבר **דגל אדום בזה**, ודי בזה כדי לפסול את כל ההכשר. אותו דבר כשמשתמשים בשם של רב הנחשב **לגדול הפוסקים**, כדי לנפנף בו בפרסומת. ניקח לדוגמה את הדור הקודם, ויגידו לך: זה הכשר "בראשותו" של **הרב אלישיב**. לכאורה זה נשמע מרשים מאוד, אבל תחשבו רגע, האם אפשר היה להיכנס אל הרב אלישיב ולשאול אותו שאלות מפורטות על כל ההכשרים? התשובה היא כמובן שלא. אז לא עשינו בזה **כלום**. אין לי בעיה שהכשרות תהיה **בנשיאותו** של גדול הדור, אבל צריכים **רבנים גדולים** שאפשר **לדבר** איתם ולשוחח איתם, לשאול, להתייעץ.

משה רבנו ושרי האלפים של הכשרות

בשיחות שניהלתי עם המשגיחים, קורה מצב אבסורדי: הם אומרים "אני משגיח, לא פוסק", ואילו עם הפוסק שלהם אי אפשר לדבר, אין אפשרות להשיג אותו כל כך בקלות, וגם אז אי אפשר לדבר איתו בנחת. אנו רוצים **גדולים בבחינת משה רבנו**, שהוא מינה שרי אלפים, שרי מאות, שרי חמישים ושרי עשרות. צריך שיהיו גם עוד מומחים, עוד רבנים מובהקים, שתהיה **קשת רחבה** של תלמידי חכמים מעורבים בפועל בכשרות. אין דבר כזה הכשר שיגיד: יש לי רב אחד ויחיד, או שניים וזהו. צריכים להיות רבנים **מסודרים**, ציבוריים, שאפשר לפנות אליהם, לדבר איתם, לקבל תשובות ברורות.

אסור מעיקר הדין או לא?

ענין **נוסף** הקשור לשאלה הראשונה, הוא: "האם גוף ההשגחה שלכם אווז בצורה **מוחלטת** ששיער ההודי אסור, או שזה רק חומרא". ישנה **חשיבות** גדולה לשאלה הזו, כי אם אווזים שמעיקר הדין זה בסדר, ויש כאן רק חומרא, הרי **שאי אפשר** לסמוך על ההשגחה הזו כלל ועיקר, כי בכל ספק שיבוא לידם, הם **יקלו בו**. לא מספיק שהרב העומד מאחורי הכשרות סובר שהוא אסור, אלא גם **המשגיח**, האדם שנמצא בפועל בשטח, אווז כך. כי הוא זה שמכריע במציאות את הספיקות. אם **התשובה** היא שבוודאי הדבר אסור מעיקר הדין, ולכן אנחנו מדקדקים מאוד בגוף ההשגחה שלנו - **טוב ויפה**. אך אם אתה שומע מגומים, **התחמקויות**, או אמירות בנושא של 'אנחנו לא נכנסים לזה, זה לא קשור לגוף הדבר' - **תעצור**, תברר, תחקור. יש כאן משהו לא טוב. תעיין גם בפרוספקטים וקבצי ההסבר שהם מוציאים, תבדוק בין השורות האם הם אווזים שיש כאן איסור מעיקר הדין. **אי אפשר** לסמוך על גוף כשרות שלא אווז שיש כאן איסור גמור. כל זה לגבי השאלה הראשונה, מי הם הרבנים והמשגיחים העומדים מאחורי ההשגחה, והאם הם סוברים שהאיסור הוא מעיקר הדין.

ומשלוח. כל הדברים הללו, כשהם עומדים לבד בלי פיקוח הדוק, הם **דברים בטלים**, ואי אפשר לסמוך עליהם כלל. בהלכה של כשרות לא בונים על "הם נחמדים ואמינים", אלא על פיקוח הדוק **בשטח**.

תיעוד שלא ניתן לאימות

בפרט כיום שיש כלים ידועים שמפיקים תמונות וסרטונים שנראים אמיתיים לגמרי. ממילא אי אפשר לסמוך על שום תמונה ועל שום סרטון. גם אם רואים תמונה של בחורה שגוזרת שיער, כיון שכל אחד יכול להפיק אותה בתוך זמן קצר הרי שאי אפשר לסמוך על שום תמונות. אדם יכול לקחת קוקו של שיער מעבודה זרה מהודו, ולאחר כמה שניות ליצור תמונה שבה אותו קוקו בדיוק נמצא על ראש של אשה. וכך בתוך כמה דקות אפשר להפיק מאות תמונות כביכול "מתועדים". לכן ברור לגמרי שאי אפשר בשום אופן לסמוך על כך. מי שיענה תשובה כזאת, שבנויה על "תיעוד" ותמונות וסרטונים, בלי פיקוח ממשי וחי, הרי שכאן **ההכשר נפסל**.

"ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" - איפה תופרים את ה"סקין"?

ראינו את השאלה הראשונה "**מאין באת**" - מי הם הרבנים שלך, והאם הם סוברים שהאיסור הוא מעיקר הדין, השאלה השניה "**ולאן אתה הולך**" - להיכן אתה הולך להביא את השיער. קעת הגענו לשאלה השלישית "**ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון**". נניח שיש גוף כשרות שיש לו רבנים מסודרים, ואף הצליח לפרוץ דרך ולהגיע למצב בו הכשרות של השערות שהוא מביא - ברורה. אך עדיין יש שלב נוסף שהוא **נסתר** מעיני האנשים, ואותו צריך לברר היטב, להביא את המשגיח לידי מצב בו הוא נותן לנו על כך "דין וחשבון" מפורט, בלי להסתתר אחרי מילים של "סודות מקצוע". **שאל** אותו: אחרי שהפאנית סיימה לטפל בשער, והגיע השלב בו צריך לשזור את השערות ל"סקין" (החלק התחתון של הפאה), **איפה** עושים את זה? אם יגידו לך שהכל נעשה בארץ, תבקש טלפונים של השוזרות בארץ, ותברר אם אכן **כל** הפאות מגיעות אליהם לשזירה. ברוב המקרים הוא יודה ויאמר שבשלב הזה מחזירים את הפאה **לסין**, בשביל השזירה. ממילא השאלה כאן היא גדולה: אם אתה שולח את זה לסין, **איך** אתה יודע באופן ודאי שזה לא חזר עם שערות אחרות, שלא החליפו אותן - בטעות או בכוונה - בתוך כל התעשייה האדירה של השערות שיש שם. מי אמר שלא נעשתה **החלפה באמצע**?

או שעושים קוקו שלם או כלום?

הרי הדבר ידוע ומפורסם שסין היא הלקוחה הגדולה ביותר של הודו, היא קונה מהם **טונות** של שערות בכל שנה. איך אפשר להיות **בטוחים** שלא נעשתה החלפה? אחד המשגיחים אמר לי: תקשיב, או שמחליפים קוקו שלם או כלום. בשערות בודדות לא מחליפים, לא מוסיפים, לא

גורעים, לא נוגעים בכלל. **שאלתי** אותו: **מנין לך** היית שם? היית בביקור בבתיים של אותם סיניות שתופרות באופן ידני את השערות ל"סקין"? לא. הוא מעולם לא היה שם. הוא רק מסתמך על "מסתמא". אך על מה **נשענת** ההנחה הזו? אם יהיה לה חסר כמה שערות, היא לא תשלים מהכמויות שמסתובבות אצלה? לא יתכן שנפלה שיערה אחת או שתים, והיא לא מוצאת דוקא אותם ותקח אחרת? נכון שזה לא אמור לקרות, אך האם זה מספיק מבחינה הלכתית? האם אפשר לומר שבאופן **וודאי** לא היתה שום החלפה? תדרוש הסברים הלכתיים **מנומקים** ומעוגנים במקורות. ובמשפט אחד: גם לפי דבריך שיש כאן **חזקת כשרות**, הרי שבחזרה של השערות לסין, **בטלה** החזקה הזו!

השגחה צמודה - לימות המשיח

לכן, אלא אם כן הוא עונה לך בצורה ברורה: לא, אנחנו באמת עובדים עם **השגחה צמודה ממש**. המשגיח מרכז את כל הפאות, נוסע בעצמו לסין, נכנס לבית של התופרת, ועומד לראות שהיא לא מוסיפה שום שיערה, או לכל הפחות שהוא "נכנס ויוצא" בתנאים המבוארים בשולחן ערוך (יו"ד סימן קיח). דבר כזה - זה לימות המשיח... במציאות הריאלית, זה לא קיים. הדבר הזה דורש **השגחה חזקה מאוד**. בשונה משאר איסורים בהם אפשר לסמוך על ביטול, כאן תקרובת עבודה זרה אפילו באלף לא בטלה, ולכן צריך השגחה **מעולה ביותר**.

זה לא דומה לשאר מוצרי כשרות

צריך להבין נקודה נוספת. **בשאר** מוצרי מאכל, **ברור** לכולם ההבדל בין כשר לטרף. ולכן אנשים יותר נאמנים שלא יכשילו את הציבור. אבל בדברים שאנשים חושבים שזה מותר, ורק אתה רוצה יותר "**להחמיר**", הרי שההקפדה שלהם על כך תהיה רפויה יותר, הם אומרים לעצמם "גם אם נניח והתערב שערות, הרי מעיקר הדין זה בסדר". אפילו שכל הרבנים אסרו את הפאות האלו, בכל זאת הם אינם **מחשיבים** את זה לאיסור, שהרי "כולם הולכים עם הפאה". וממילא אין עליהם נאמנות הלכתית שלא יתערב בזה שיער אחר. הם יסכימו כלפי חוץ למה שאתה מבקש, למראית העין, אבל בפנים - הם חושבים משהו אחר לגמרי. "**בפיו ובשפתיו יכבדוני ולבו רחוק ממני**" (ישעיה כט, ג).

שלוש שאלות - או שיהיה היתר או שלא

אם על **שלוש** השאלות שדיברנו - רבנים מוסמכים, מקור השיער, ותפירת הסקין - הוא עונה תשובות **ברורות**, מבוססות, באופן שהלב רגוע מכל הכיוונים - אז אפשר לדבר על היתר מצד תקרובת עבודה זרה, אבל אם לא, אם על אחת מהן אין תשובה שלמה, וכל שכן על שתי שאלות או יותר, **אי אפשר** לסמוך על ההשגחה הזו. לא סתם הרבנים כתבו במפורש שחייבים השגחה משעת הגזירה, בלי שום התחכמויות. נזכור טוב את השאלות האלו.

חלק ג - סיכום יסודות איסור תקרובת עבודה זרה בפאות

הגזיזה - מעשה הקרבה מובהק

השאלה היתה: האם הגזיזה היא מעשה הקרבה מובהק, או רק מעשה של "הכנעת האגו". ראינו עשרות עדויות ומקורות ברורים וחד-משמעיים - מספרים, פרסומים רשמיים של אותם "מקדשים" עצמם, תכתובות דואר אלקטרוני, סרטי וידאו, עדויות חיות - והתוצאה היתה למעלה מכל ספק, שהמציאות אחת ויחידה: מעשה התגלחת שם איננו מעשה היגיינה, ואיננו רק "הכנעת האגו", אלא **טקס פולחני מובהק** של הקרבה ומנחה לאלילים שלהם, חלק בלתי נפרד מעבודת אלילים לכל דבר ועניין.

מהודו לחלונות הראווה בערים החרדיות

משם עברנו לשאלה הבאה: האם אותו שער שמקריבים בהודו, הוא אכן זה שמגיע אלינו בסופו של דבר לתעשיית הפאות. וראינו שהתשובה היא חד משמעית: כן. יש עשרות רבות של עדויות מפי גדולי המומחים, יצרנים וסוחרים, שהרוב המכריע והמוחלט של השיער האיכותי, שנקרא בשפה המקצועית "**שיער רמי**", שבו שומרים על כיוון השערה בפאה, מקורו שם. השבוע דיברתי בטלפון עם פאנית אחת כדי לברר עניינים טכניים בנוגע לנושא ההשגחה, ותוך כדי השיחה היא אמרה לי: "אתה מזכיר נושא של עבודה זרה. אני חושבת שזה לא נכון, כי איך שהבנתי, לוקחים את השערות ואוספים אותן מהרצפה, ומזה אי אפשר לעשות פאות, זה לא יצא מראה אחיד ויפה".

קוקו אחד שלם - לא שיער מוברש

הסברתי לה שזה לא נכון. הם **קושרים את השערות** מראש, לפני התגלחת. יש תמונות ברורות איך שהם קושרים עם גומייה מסודרת לפני, ומגלחים בצורה כזו שיוצא להם קוקו אחד שלם. אחר כך הם מניחים את כל הצמה הזאת במקום המיועד, מסדרים את הכל, ומשם זה הולך ישירות לסלוני הפאות. זה לא נכון שאוספים שיער שנשר. בשפה המקצועית השיער הזה שנופל נקרא "**שיער מוברש**", כמו שהשערות יוצאות על ידי מברשת, מזה באמת אי אפשר לעשות פאות איכותיות; וגם אם יעשו, זו תהיה איכות מאוד מאוד ירודה. פאה איכותית עושים מכמה וכמה קוקו מסודרים, וביחד יוצרים פאה שלמה. תראו עד כמה יש חוסר ידע בנושא, או שלא רוצים לדעת, או שבאמת לא יודעים.

המיתוס של שיער ברזילאי

לכן הרוב המוחלט של השיער האיכותי הזה, שיער רמי, בין תשעים לתשעים ותשעה אחוז, מקורו **בהודו**, על פי עדויות של מומחים ממש. מה שאומרים "שיער ברזילאי", "שיער אירופאי", "שיער רוסי" וכדומה, זה רק **תיוג שיווקי** בלבד.

תקרובת עבודה זרה - יסודות ההלכה

כעת הגיע הזמן לסכם את כל מה שלמדנו בארבעת השיעורים האחרונים בענין זה, כדי שהדברים יהיו "**מחודדים בפין**". יסוד ההלכה וחומר האיסור של **תקרובת עבודה זרה** מבואר בשלחן ערוך יורה דעה סימן קלט, שדין פשוט שאסור להינות מתקרובת עבודה זרה. ומבואר באחרונים, שהוא איסור מהתורה, ויש לזה ראיות מגמרות מפורשות. איסור זה **אינו בטל** - בניגוד לעבודה זרה עצמה, שאם מבזים אותה, או חותכים ממנה חתיכה וכדומה, היא מתבטלת, הרי שתקרובת עבודה זרה אין לה ביטול. יתירה מזו, גם לגבי עירוב יש חומרא בביטול, בעוד ששאר איסורים בטלים בשישים, הרי שעבודה זרה, ובכללה גם תקרובת, **אפילו באלף לא בטלה**.

גזיזת השיער לשם אליל - מדין תקרובת

עוד למדנו שכל דבר שאינו קרב על גבי המזבח - כמו השערות בנידון שלנו - אם נעשה בו מעשה של זביחה או **זריקה** המשתברת, הרי זה נאסר. לכן גם כאשר **גוזזים** את השערות לשם אליל מסויים, הדבר נכנס לגדר של תקרובת עבודה זרה, שאסור מהתורה ללא ביטול.

בירור המציאות בהודו

לאחר מכן עברנו לבירור **המציאות בהודו**. ראינו שבעונותינו הרבים אכן ישנה מציאות כזו, חיה ונושמת, שבה בכל יום מאות ואלפים מקריבים שער ראשם לאליל. בעלון האחרון, בעמודי האמצע, הבאנו תמונה גדולה מתוך חוברת "**הישכם אוהבים**". שם רואים את כל ההמונים שמגיעים למקום. אמיר דרומי, השליח ששלחו אותו לשם לראות בעיניו, חזר וסיפר באספה: "תדעו לכם, מה שאתם רגילים לראות אצל רשב"י, **להבדיל אלף אלפי הבדלות** זה קטן לעומת מה שהולך שם באותו מקום בטירופטי, מגיעים לשם אלפים בכל יום. זה החיים שלהם. עם זה הם גדלים, עם זה הם מתים, זה החיים שלהם". כמו שלנו, להבדיל, יש את התורה וכל החיים מסתובבים סביב זה, כך כל החיים שלהם **מסתובבים סביב העבודה הזרה הזאת**. אין שם רק תגלחת, זה מקום ענק, ויש שם הרבה סוגי עבודה זרה, יש שם שביל שמתגלגלים בו, יש מתחם של הקרבת הקוקוס, ועוד כל מיני שטויות שלהם. זה נהפך אצלם, להבדיל, למעין "**לונה פארק**" של הילדים: רואים המון ילדים, חלקם ממתינים למתקן כזה, חלקם למתקן אחר. גם שם כל אחד בוחר באיזו דרך לעבוד עבודה זרה, כאשר חלק ניכר הולכים גם **למקום התגלחת**. זו מציאות קיימת וממשית, ברורה ויציבה, בניגוד למה שאנשים רצו לומר שזה לא קיים, שזה סיפורים, שזה לא מציאות. הדברים האלו **מציאותיים וקיימים**, ומתועדים מכל צד.

כדי שיהיה אפשר לסמוך עליהם. וגם נתנו בהם סימן. "מאין **באת**" - מי הם הרבנים והמשגיחים והאם הם סוברים שהאיסור הוא מעיקר הדין. "ולאן אתה הולך" - מנין לך וודאות של מאה אחוז שהשער שאתה הולך להביא אותו, הוא לא שיער הודי, באופן שהוא יכול להחליף את פסיקתם של גדולי ישראל שצריך שהפיקוח יהיה משעת גזירה. "ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" - מה קורה בשלב של עשיית ה'סקין', כשהוא נשלח לסין, מקום בו יש תעשייה שלימה של שערות שמקורן מהודו, מנין לך ששם לא מוסיפים או גורעים, בטעות או בכוונה, אפילו שעה אחת. הסימן הזה לא סתם. זו משנה שמלווה כל אחד ואחד בדרכו האחרונה, והיא צריכה להזכיר לאדם את יום המיתה, ואת העובדה הפשוטה שלאחר אריכות ימים ושנים הוא יצטרך לתת דין וחשבון על כל מה שעשה ופעל. **שם אין תירוצים**, שם צריך תשובות אמיתיות...

כמו שיש "מכירה סינית" או "מבחן אמריקאי" - ולא בטוח כלל שזה הומצא באמריקה - העיקר הוא ההגדרה. רוצים להגדיר איכות מסוימת, אז אומרים: זו איכות של סין, ואז אנשים מבינים שזו איכות ירודה; אומרים לו: זה "אירופה", זה "ארצות הברית", זה בא להביע שיש כאן איכות גבוהה. הם רוצים להגדיר **רמות איכות שונות**: יש שערות שהטבע שלהן יותר טוב, אז זה נקרא אצלם "ברזילאי", זה כך וזה כך - אבל המציאות היא שכל הנחלים הולכים אל הים, והשורש של הכל **אחד ויחיד**: שער הודי.

בעולם האמת אין תירוצים

הדבר האחרון שראינו הוא בנושא **הכשרויות**. לא הזכרנו שמות, לא כתבנו באופן ודאי על כל הכשר אם אפשר לסמוך עליו או לא. אבל הבאנו 'מדריך' קצר ומסודר, שלוש שאלות שחייבים לקבל עליהן תשובות מלאות ומפורטות,

חלק ד - זעקת אדירי התורה וקריאה נחרצת נגד פאות תקרובת עבודה זרה

שם: דעתנו דעת תורה, שכל ההכשרים שניתנו בזה אין בהם **ממש**, ואין לסמוך עליהם, ושומר נפשו ירחק מהם.

השגחה על בשר שהתבשל עם חלב?

בסיום אותו מכתב יש הדגשה חשובה: הרבנים מוסיפים וכותבים: הגנו מרגישים חובה **למחות** על כך שניתן הכשר מאיסור עבודה זרה על פאות האסורות על פי הלכות **צניעות**, כארוכות ופרועות במראה טבעי, ואשר **כל גדולי ישראל אסרו** לתת הכשר לפאות כאלו. כשם שלא יעלה על הדעת לתת הכשר על בשר שנתבשל בחלב, ולומר שלכל הפחות הוא נשחט כהלכה, כך אי אפשר לתת הכשר מעבודה זרה לדבר הנוגד את **דיני הצניעות** ואסור בלבישה. הדבר גורם לביטול הצניעות של בנות ישראל, והרי זה גורם לביטול הצניעות של בת ישראל. ע"כ. זה דבר חשוב מאוד לכשעצמו. למעשה, היה עדיף **שלא יהיה הכשר כלל**, כי כשאין הכשר - הלב נוקף, ובסופו של דבר רבות היו מחליפות. אבל כשיש הכשר - אפילו שזה רק מצד עבודה זרה - אבל **הלב** כבר יותר **רגוע**, והסיכוי שהם יחליפו בעתיד למטפחת, הולך ונהיה קטן יותר. רוב ככל הפאות היום הן **ארוכות ולא צנועות**, שלכולי עלמא אסורות. כמו שאומרים הרבנים, אין מי שמתיר בדבר הזה, ואתה הולך ונותן על זה גושפנקא, נותן על זה הכשר - הדבר חמור מאוד.

הוראת מרן הגר"ח קנייבסקי: לעבור למטפחת

יש כאן גם תשובות שענה הגר"ח קנייבסקי בעל פה, עם מספר טלפון לשמיעת השאלות והתשובות [074-7962328]. שלוחה 2 < 1 < 2]. השאלה הראשונה היתה האם אפשר לסמוך על הכשר שלא מקפיד לראות משעת הגזירה, אלא מסתמך על אומדנא שיועד להבחין איזה שיער מגיע ממקום של עבודה זרה ואיזה לא, ואפילו שהרב אלישיב

"נפלה עטרת ראשנו" גם בעבודה זרה

בשיעור הראשון בענין תקרובת עבודה זרה אמרנו שאנשים שואלים: אם באמת הדבר כה חמור, איפה גדולי ישראל, למה הם לא זועקים בנושא? התשובה היא, שגדולי ישראל דיברו, והם הוציאו **מכתבים מפורשים**. אפשר לראות זאת בסוף החוברת "נפלה עטרת ראשנו", בנספח. יש שם קודם כל כתב יד של מרן הרב אלישיב עצמו, כבר בסיון תשס"ד, שבו כתב: "שאינן להשתמש בפאות נכריות העשויות משיער אדם שהובא מהודו, כפי שפורסם דעתי על ידי ידידי הרב אפרתי". זה כתב ידו מסיון תשס"ד. נוסף לכך יש **קובץ כרוזים** של גדולי ישראל, שיצאו באותו זמן, מכל המדינות ומכל המקומות, באופן ברור וודאי - שלא להשתמש בפאות אלו.

איפה גדולי ישראל? הם כבר דיברו

עוד מצאנו שהרב קרליץ דיבר בזה גם כן, בספר "חוט שני" בל"ג בעומר תשס"ד. הרב שטרנבוך כתב על כך באריכות, ויש כאן גם מכתב מבין **המצרים תשע"ז**. חתומים שם גם הרבנים הגאונים הרב שריאל רוזנברג, הרב יהודה סילמן, הרב בעדני, הרב עזריאל איערבך, הרב משה מרדכי קראפ, ועוד. כותבים שם במפורש **שאי אפשר** לסמוך על שום פתרון חלקי. ושוב חוזרים וכותבים: וכפי שעלה בדינו בבירורים, אי אפשר לסדר בשום אופן השגחה על דבר זה. אפילו שיער ממדינות הרחוקות מהודו יכול להיות שמקורו בהודו. וכמובן שאי אפשר לסמוך על המפעלים, היבואנים והסוחרים האומרים שהם בעצמם גזזו את השיער במקומם. במכתב הזה הרבנים מדגישים: חייבים על פי ההלכה שיהיה **פיקוח צמוד של משגיחים יהודיים יראי שמים**, משעת גזירתו עד סוף הדבר, וזה אינו אפשרי כלל. ועל כן, כותבים

מחודש חשוון תשפ"א, שגם הוא מצטרף לאותה שורה ארוכה של פוסקים ורבנים, ומדגיש שבמשך השנים נעשו ניסיונות חוזרים ונשנים להשיג שיער שיהיה ברור ומוכח שהוא ממקום אחר, ולא מבתי העבודה זרה, אך בכל מה שנעשה לא הצליחו עדיין להשיג שיער שהוא בודאי כשר.

איפה הרבנים? כאן - לא תמיד רוצים לשמוע

מי ששואל: "איפה הרבנים? למה לא שומעים את קולם בעניין הזה?" התשובה הפשוטה: **הרבנים כאן**, והם מדברים וכותבים. אלא שהבעיה היא לא חוסר הוראות, אלא **חוסר רצון** לשמוע. יש הטוענים שאין מה לעשות, "אין ברירה", שלפעמים צריך להעלים עין, כל מיני תירוצים שאין להם שום אחיזה בהלכה. מה אתם חושבים, גם בזמן בית ראשון עבדו עבודה זרה מתוך "תירוצים הלכתיים": שזה בגדר אונס, שזה לא כדרכה, שעדיף את זה מאשר דברים אחרים, וכל מיני טענות שנועדו לטהר את השרץ כביכול.

לחץ חברתי מול קדושה והקרבה

נכון, אי אפשר להתעלם מהמציאות, זה ודאי **ניסיון מאוד קשה** לנשים, כשהן נמצאות בסביבה שבה רובן המוחלט עם פאות, מאוד קשה להן ללבוש מטפחות. יש תחושה אצל חלק מהן שהמטפחת משייכת אותן ל"סוג" אחר, של נשים מאוד מאוד פשוטות, וכביכול הפאה היא מה שמרומם אותן ומכבדת אותן. מחשבה שאין לה שום אחיזה במציאות. זה ניסיון של הדור שלנו. אבל צריך לדעת: כאשר יש איסור, אין מה לעשות - אם אסור, אז אסור. כאן נמדדת יראת שמיים אמיתית: האם האדם מוכן לשלם מחיר חברתי כדי שלא לגעת חלילה באיסורים. ההכרעה הזו דורשת אומץ - לשחות נגד הזרם, להיות שונה, ולא להיבהל מדעת הרחוב. אבל מי שזוכה לעמוד בניסיון הזה, מרוויח בית של קדושה, אווירה אחרת לגמרי, ובסופו של דבר גם החברה לומדת לכבד את מי שעומדת באמונה על עקרונות ההלכה.

אמא - סמל השכינה בבית

צריך לזכור בשביל מה נבראנו: **להתקדש, להיטהר, ולבחור בחיים**. לא שווה כל מיני הידורים חיצוניים בתוך הבית - כלים יפים, רהיטים יקרים, מאכלים מהודרים - כאשר על הראש של האמא, שהיא מסמלת את הקדושה בבית, מונחת פאה שיש בה איסור גם מצד דת יהודית וגם מצד תקרובת עבודה זרה. האמא היא סמל השכינה בבית, ואם עליה שורה כוח טומאה של עבודה זרה, זה היפך הקדושה ממש. למדנו בירושלמי על "אחר", אלישע בן אבויה, שיצא לתרבות רעה בגלל שאמו הריחה בזמן עיבורה ריח של תקרובת עבודה זרה. אם ריח קל בלבד הביא לנפילה נוראה כזאת, איך אפשר להמשיך את החיים כאילו לא היו דברים מעולם, כאשר האיסור נמצא ממש על הראש?

אמר שאין לסמוך על זה, טוענים בהכשר שכיון שאין אפשרות אחרת מוכרחים להקל לסמוך על אומדנא. האם אפשר לקנות מההכשר הזה או לא, והשיב הרב בשתי מילים: **לא לקנות**. עוד שאלו, שאם כן נמצא שאין כיום פאות כשרות ויש ללבוש רק מטפחת, האם נכון הדבר? ועל זה השיב הרב: אם זה נכון - נכון, שיעברו למטפחת.

כפרה על שוגג בתקרובת עבודה זרה

לאחר מכן עלתה שאלה נוספת: נשים שכבר לבשו את אותן פאות, ונמצא למפרע שנהנו משיער שיש בו **תקרובת עבודה זרה**, ובעצם נכשלו בשוגג - מה התיקון שלהן? האם בכלל צריך כפרה, הרי הכל היה באונס, בלי ידיעה ובלי כוונה? התשובה שנתן הרב היתה מעשית מאוד: שהבעלים שלהם ילמדו הלכות עבודה זרה. ואני מוסיף, שאחרי שהם לומדים, ילמדו גם את המשגיחים, כך הם ידעו לפחות את ההלכות הבסיסיות, כמו הדין הפשוט שתקרובת ע"ז אפילו באלף לא בטלה...

לא גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה

עוד טענה שהועלתה בפני הגר"ח: יש אומרים שכל האיסור הזה הוא בגדר גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה. שהרי אם נחמיר כדעת המחמירים, יצטרכו נשים רבות להניח את הפאה ולעבור למטפחת, וקשה להן מאוד להיות שונות מן הסביבה, ולהופיע עם מטפחת במקום פאה. ואם כן, האם אפשר להקל מצד הטענה שאין זה דבר שהציבור מסוגל לעמוד בו? התשובה שניתנה היתה חדה: לא. אין להתיר בשום אופן. אין להגדיר את הדבר הזה כגזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה, כשמדובר באיסור חמור של תקרובת עבודה זרה. אין כאן מקום ל"היתרים" מן הסוג הזה.

הרב אלישיב שמע את הכל ועמד בדעתו

נוסף על כך יש מכתב ארוך מרבי משה מרדכי קארפ שליט"א, מכסלו תשע"ח, בו הוא חוזר על האיסור בזה, ומדגיש שהרב אלישיב שמע היטב את כל טענות המפקקים בזה בעל פה ובכתב, ועמד בתוקף על כך והשיב להם תשובות ניצחות במכתבו שנדפס בקובץ תשובות ח"ג (סימן קיח). ועוד האריך בזה, כדאי לקרוא את כל המכתב.

פסקי רבני העדה החרדית ורבני העולם

בנוסף לכך מופיעים עוד פסקי הלכה רבים מגדולי ישראל רבים, וכן מבית הדין של העדה החרדית, שבהם נכתב בצורה ברורה שאין לסמוך כלל על אותם הכשרים. ישנם מכתבים מארצות הברית וממקומות שונים בעולם, שגם בהם חוזרים שוב ושוב שהנושא חמור מאוד, ושאי אפשר להקל בו. מצורפת גם קריאה של מאה ועשרים רבני התאחדות הרבנים, וכן מכתב נוסף מרבי שריאל רוזנברג,

חלק ה - אומנות ההשפעה והחיזוק: דרכי נועם וסבלנות בהדרכה לסילוק הפאות

כשהאמת ברורה - אפשר לשכנע את כולם

אבל ברגע שאדם **פותח ספרים**, לומד את המקורות, רואה איך גדולי הפוסקים, ספרדים ואשכנזים, דנו בזה, ומבין את הדברים **לאשורם**, הוא מחליט במאה אחוז: **אני נגד פאה**. אפילו אם אמא שלי הולכת כך, אפילו אם "כולם" כך, אפילו אם בסביבה שלי זה נראה נורמלי - הוא אומר לעצמו: **אני לא מסכים** עם הדבר הזה. וכאשר הוא מחליט כך באמת, לא מן השפה ולחוץ אלא בפנימיות, בסופו של דבר הוא **"ידיבק" גם את כולם**. האמת, כשהיא ברורה וחזקה, מחלחלת לאט לאט לסביבה. כמו הסיפור עם הפאנית, שהצליחה לעשות שינוי, לא רק לעצמה, אלא לכל הסביבה שלה - בגלל שהאמת היתה **ברורה** לה. מי שהאמת ברורה לו - יכול לשכנע את כולם.

קנאות שמחטיאה את המטרה

עם כל זה, צריך להבין דבר אחד יסודי. אנשים שהולכים בדרך של **קנאות**, מתחילים להפיץ, לדבר, לבזות, להשפיל, להעיר ולהוכיח בכל מצב ובכל עניין - אינם מועילים. לא זו הדרך. זה גורם **לחילול ה'**, גורם שהלבבות ייסגרו, והופך את כל העוסקים בנושא הפאות לכאלו "שכל היום רק צועקים". לא כך הדרך של תורה. **"דרכיה דרכי נועם** וכל נתיבותיה שלום". לכן, מי ששמע את השיעורים, ראה את הדברים הכתובים, ורוצה להתחזק ולפעול, לפני שיעשה משהו - **יעצור**. ויפעל לפי ההדרכה כאן.

הורים שמתנים שידוך בפאה

אם הבת נמצאת בתקופת השידוכים, והיא מצהירה במפורש שאינה רוצה פאה, או שהבן אומר שאינו מעוניין בכך, אבל ההורים לוחצים עליהם, הם רוצים רק הצעת שידוך עם פאה, כמו כל המשפחה - צריך לדעת שאין כאן **שאלה** הלכתית אם מותר לה לשמוע להורים או לא. זה נכנס לדין המבואר בשלחן ערוך יורה דעה (סימן רמ סעיף טו): "אמר לו אביו לעבור על דברי תורה, בין מצות עשה בין מצות לא תעשה, ואפילו מצוה של דבריהם, **לא ישמע לו**". הבן או הבת צריכים לדעת שעם כל הכאב ועוגמת הנפש, עליהם לסרב, השאלה רק איך.

איך אומרים "לא" ועדיין מכבדים

הבן או הבת צריכים לומר להורים, בעדינות ובכבוד, שהם **אינם יכולים להסכים** לזה מבחינה הלכתית, יש כאן גם איסור של **דת יהודית**, וגם איסור של **תקרובת עבודה זרה**. ההורים כמובן ישאלו אותם מנין להם ההלכות האלו, ועליהם להצטייד **בתשובות** מראש. לכן עליהם ללמוד לפני כן את הנושא, עדיף מתוך החוברת **"נפלה עטרת ראשנו"**, שם הכל מסוכם בבהירות ובקצרה, ואם ההורים יבקשו -

לתקן את עצמי - ומשם לעולם כולו

עם כל החומרה שבדבר, צריך לדעת שאדם **אינו חייב** להתחיל לדבר עם כל העולם, למסור שיעורים בכל הארץ ולערוך מסעי הסברה. החפץ חיים סיפר שבעת צעירותו רצה לשנות את כל העולם, וראה שאינו יכול. לאחר מכן אמר: **אנסה לשנות את העיר שלי** - וגם זה לא הצליח. אחר כך אמר: **אשנה את משפחתי** - וגם זה לא עלה ביד. רק בזקנתו הבין: **עלי לשנות את עצמי**, ואם אצליח באמת לשנות את עצמי, ממילא אשפיע על משפחתי, ומשם על עירי, ומי יודע - אולי גם על העולם כולו. ואכן כך היה. הוא שינה את העולם כולו. כך גם כאן: כשאדם מחליט באופן ברור וסופי שבנושא הזה הוא קיבל עליו עול שמיים, שהדברים אצלו **ברורים כשמש**, הוא מדבק עוד אחד ועוד אחד. הוא ישפיע על חברו, וחברך - חברא אית ליה. אחד מדביק עוד אחד ועוד אחד, וכך הדברים מתפשטים.

הכח של אדם יחיד - אדם אחד שהדביק אלפים

מה ההוכחה לכך שאדם יחיד יכול להשפיע על ציבור שלם? אין לנו צורך ללכת רחוק. ראינו בשנים האחרונות, בזמן מגפת **הקורונה**, איך **אדם אחד** הצליח, בלי כוונה, להדביק אלפים. כמה שמרו שהמחלה לא תיכנס, עשו סגר, מסכות, הקפדות, ובכל זאת נכנס לכאן חולה אחד, ומכוחו נדבקו כל כך הרבה. מכאן ניתן ללמוד מה הכוח של יחיד: אדם אחד צריך להיות **ברור עם עצמו**, חזק עם עצמו עד הסוף, לשבת ולשנן לעצמו את האמת שהוא יודע. ואם יש לו עוד אחד לידו, שניים יחד, זה עוד יותר טוב. **איש לרעהו יעזורו**, ולאחיו יאמר חזק. שניים בישיבה אחת, שמחזקים באמת, יכולים בוודאות לשנות **ישיבה שלמה**.

חוברת אחת ששינתה ישיבה

כבר שמענו על בחורים בישיבות שהיו בעד פאות, לא ידעו מה חומרת הנושא, וחשבו שזה דבר מקובל ונפוץ. עד שראו את החוברת **"נפלה עטרת ראשנו"**. עברו על כל הדברים, למדו את המקורות, ראו את דברי **גדולי ישראל**, והשתכנעו לאיסור. הם אמרו שמעולם לא הסבירו להם את הדבר הזה בצורה מסודרת. כל הדור שגדל היום, בחמש עשרה השנים האחרונות, לא שמע את מרן הרב **עובדיה יוסף** צ"ל צועק בליוויין בחודש אלול, "יש בחורי ישיבות מתנים תנאי עם האשה שתלבש דוקא פאה נכרית, **אוי לו הבחור הזה! אין לו יראת שמים! הוא רשע! חוטא ומחטיא!**" אלו אמירות שכבר שנים לא נשמעות, והמצב הלך ומחמיר, רואים שיש היום הרבה שלובשות פאה, ונראה לכאורה שאין בזה בעיה, כי הציבור לא נחשף לכל **הפסקים והמקורות**.

כמובן שיתנו להם גם כן לקרוא. אבל חובה שהכל יהיה מתוך כבוד גדול להורים.

בכל מקרה חריג - לפנות למורה הוראה מובהק

צריך לדעת שאלו דברים רגשיים מאוד, ותלויים בסוג ואופי המשפחה, ולכן בכל מקרה שבו הבן או הבת חוששים שזה לא יתקבל ברוח טובה, עליהם להתייעץ עם מורה הוראה מובהק, שינחה אותם איך לומר את הדברים כך שלא תהיה מריבה ח"ו. בתור הוראה כללית, כיון שהם עומדים לפני הנישואין, אין שום מקום להקל בזה בשום פנים ואופן, אבל אם יש שאלות ספציפיות בבתיים מסוימים, שבהם הדבר עלול להביא לידי פיצוץ, או שהם חוששים מאוד שלא ימצאו שידוכים אחרים - כל המקרים החריגים הללו צריכים להישאל אצל רב מובהק. ילכו אליו, יפרסו בפניו את כל המצב, עם כל הלחצים המשפחתיים, וישאלו הוראה פרטית.

קושי של בעלי תשובה והערכת ההורים

שאלות כאלו מצויות מאוד בבתיים של חוזרים בתשובה. יש הורים שעדיין חילוניים, והבנים חוזרים בתשובה ומתחילים להנהיג דברים חדשים בבית, כמו כשרות, צניעות, ועוד. ההורים בהתחלה מאוד מתנגדים. זה קשה מאוד, יש הרבה מטען רגשי, אבל כאשר עושים את הכל מתוך כבוד גדול אהבה וענווה גדולה, בסופו של דבר, ההורים ידעו להעריך את העמדה החזקה והעקבית של הילדים. צריך להבין שלהורים קשה מאוד לשנות הרגלים בני עשרות שנים, במיוחד כאשר הם לא שמעו שיעורים בנושא ולא נחשפו לכל המידע, ופתאום באים אליהם ואומרים להם שזה אסור. זה בענין בחורים ובחורות שבגיל השידוכים.

לא להפוך בית יהודי לשדה קרב

באשר לאשה נשואה, שלבשה עד היום פאה וכעת החליטה להתחזק ורוצה לעבור למטפחת - אסור לה בהחלט לעשות זאת בבת אחת, תוך התעלמות מוחלטת מרצון הבעל. אין דבר כזה לחזור יום אחד הביתה עם מטפחת, להניח את הפאה בצד ולומר לבעל: שמעתי שיעורים על הנושא, שמעתי סיפורים על פאנית שקרו לה דברים נוראים, ולכן מהיום והלאה אני הולכת אך ורק עם מטפחת. זה מתכון להרס מוחלט. יש שיאמרו: אם זו ההלכה - כך צריך לעשות. אבל צריך לדעת איך לעשות דברים באופן שהם ישתמרו לאורך זמן. צעד חד כזה לא יכול להחזיק, יהיו שם מריבות קשות מאוד, הרבה כעס וכאב, וההפסד יהיה מרובה על השכר.

צעדים קטנים שמחזיקים מעמד

אשה שראתה את הדברים ורוצה להתחזק - תתחיל לדבר עם בעלה על הנושא בנחת. תסביר שהיא מרגישה צורך

לעלות מדרגה בצניעות, תראה לו מקורות, תשמע גם את החששות שלו. במקביל, היא עצמה תשתדל קודם כל ללבוש את הפאה כמה שפחות, בהסכמת בעלה. אם יוצאים לסיבוב בליל שבת, תאמר לו: "הפעם אני רוצה לצאת עם מטפחת, זה בסדר מצדך?" אם הוא מסכים, תרגיל אותו לכך לאט לאט, פעם פה ופעם שם, עד שהלב מתרכך והדבר נהיה טבעי.

לאט לאט, בהסכמה מלאה

במקביל, תקנה לעצמה בהסכמת בעלה כמה מטפחות יפות, לא בחנות רגילה, אלא אצל מעצבת מטפחות, תתאים את המטפחת לבגד, בסגנון אצילי צנוע ומכובד. ותמשיך לומר לו שהיא מאוד רוצה להתחזק בנושא הזה, אך אינה עושה שום דבר בלי הסכמתו. כשהבעל שומע דברים כאלה, הוא מאוד נהנה, כי הבעל מטבעו רוצה להנהיג את הבית, וכך ה' ברא אותו: "ואל אישך תשוקתך והוא ימשול בך". כאשר הבעל שומע שלא יעשו שום צעד בלי הסכמתו, ושמה שיאמר כך יעשו, וששואלים ומתייעצים איתו - יש סיכויים גדולים שהוא בסופו של דבר יסכים.

לא לחתור מתחת כסא הכבוד

אבל אם האשה מנסה לחתור מתחת כסא הכבוד שלו ולעשות דברים בניגוד לרצונו, הדברים האלה לא יצליחו. היא צריכה לרצות ולהתחזק, אבל הכל צריך להיות בהסכמה מלאה. אחרת זה לא יחזיק מעמד. שלום הבית עומד בראש סדר העדיפויות. לכן, לאט לאט היא תיתן לו חומר בנושא, ספרים, קטעי שיעורים, תשובות של גדולי ישראל, ובסבלנות, לאט לאט, הוא ישתכנע. זה יכול להיות תהליך של שבוע, של חודש, של שנה או אפילו של שנתיים, אבל בסופו של דבר זה צריך לבוא מתוך רצון והסכמה ולא מכפייה. רצוי כמובן גם ללכת לרב איתו הם מתייעצים, והוא יתווה להם את הדרך חזרה בנועם ובכבוד. בכל התקופה שבעלה לא מסכים - זו לא אשמה שלה. היא לא תישא את העוון במקומו, והקב"ה לא יעניש אותה על מה שתלוי בבעלה. זה לגבי אשה נשואה.

להוציא מצית ולשרוף את הפאה

נעבור לבעל ששומע את הדברים ומתחזק, גם הוא אסור לו לבוא יום אחד לאשתו, להוציא מצית ולשרוף לה את הפאה, תוך כדי שהוא אומר: "ברוך שעקר עבודה זרה מארצנו"... זה לא עובד כך. זה מאוד קשה לה, ולעולם לא נבין עד כמה הקושי הזה גדול. היה זוג אחד שחזר בתשובה, הבעל והאשה, עשו הכל עד הסוף, כל המצוות עשו בהידור רב, אבל דבר אחד היא לא יכלה לקבל - כיסוי ראש. כבר היו לה ילדים, גידלה אותם לתורה ויראת שמים, לקחה אותם לתלמוד תורה, הלכה בצניעות, אבל בראש גלוי, בלי כיסוי.

הפתעה אצל הרב אויערבך

הבעל לא ידע את נפשו ואמר לה כמה פעמים: "כבר עשית הכל, מה נשאר לך? מה קשה בכיסוי הראש?" היה ניכר שהדבר מפריע לה, היא ניסתה אפילו לשים כיסוי, אבל לא היתה מסוגלת. לבסוף אמר: "אני הולך לרבי שלמה זלמן אויערבך". הלך לרב וסיפר לו את המצב, היה בטוח שהרב יגיד לו: "אתה צודק". אבל להפתעתו הרב אמר לו: "אתה יודע מה זה לאשה לכסות את הראש? יש לך מושג איזה קושי זה?" שאל הבעל: "אז מה עושים, הרב?" אמר לו הרב: "אל תעשה כלום. קודם כל - תבין את הקושי". הוא חזר הביתה. אשתו שואלת: "מה הרב אמר?" והוא שותק. שוב שואלת: "מה הרב אמר?" והוא שותק. עד שאמר לה: "הרב אמר שאי אפשר להבין כמה קשה לאשה לכסות את הראש".

כשמרגישים שמבינים אותך

היא התרגשה כולה מדבריו של הרב, וביקשה לשמוע שוב ושוב את תוכן השיחה, ממש לא הצליחה להירגע: "ככה הוא אמר? ככה הוא אמר?" כל אותו לילה היא לא הצליחה לישון. והנה למחרת היא כבר היתה עם כיסוי ראש, מטפחת כמובן. בעלה לא האמין, אבל היא הסבירה לו: "ברגע שהבנתי שיש מישהו בעולם שמבין אותי - הרגשתי שהקושי ירד פלאים, עד כדי כך שהוא נעלם לחלוטין". אותו דבר כאן: בעל שבא ואומר לאשתו: "אני מבין אותך מאה אחוז. זה קושי אדיר לבוא ולהיות שונה מכולם. אני איתך, אני מרגיש את הכאב שלך" - זה משנה את הכל. זה דומה לבחור ספרדי שיתחיל פתאום ללבוש כמו בחור חסידי, חליפה ארוכה, כובע עגול. יש בחור שיהיה מסוגל לעמוד בבבושות הנוראיות שיהיו לו? כולם יעשו ממנו לעג וקלס. כך גם לאשה, כשהיא נמצאת בחברת נשים שכולן עם פאות, מאוד קשה לה להיות שונה מכולן.

תפקיד הבעל: עדינות וסבלנות

לכן, הבעל צריך ללוות את התהליך בהרבה הבנה ורגישות. אם אתה באמת רוצה לראות את אשתך עם מטפחת, תעודד אותה בעדינות, בסבלנות. תראה לה את הדברים, תדבר איתה על חומרת הנושא, אבל בצורה מכבדת ולא לוחצת. אפשר לומר: "בואי נצא לטיול קצר בחוץ בליל שבת עם מטפחת, יש חושך, לא כך כך רואים. את הולכת לאירוע שרוב הנשים שם הולכות עם מטפחות - מה אכפת לך, תנסי שם ללכת עם מטפחת. את יוצאת לסידורים קצרים, למקומות מסוימים - תקחי איתך מטפחת". לאחר שהיא הסכימה לעשות כך, זה התפקיד שלך להחמיא: "איזה יופי יהודי יש על הפנים שלך, ככה אני אוהב לראות. הפאה לא עשתה לי טוב, את נראית הרבה יותר טהורה ונקיה עם מטפחת".

מעטפת של חיזוק - עד שמתרגלים

ברגע שהבעל עושה את כל המעטפת הזאת של חיזוק, עידוד והערכה, חזקה עליו שלא ירחק היום, ובסופו של דבר היא תעבור למטפחת. הכרתי כמה משפחות, שבתחילה האשה הלכה רק עם פאות, אבל לאט לאט, במשך השנים, הן השתנו בגלל הבעל. הבעל היה חזק, רצה מאוד את המטפחת, אך יחד עם זאת דיבר ברוך ובאהבה, ובסופו של דבר הוא הצליח לשנות. לא בצעקות, לא במריבות, אלא באורך רוח, במילה טובה, בשיחה נכונה, ובזה שהוא הראה לה בכל הזדמנות כמה הוא מעריך כל צעד קטן שלה לכיוון הקדושה והצניעות.

התערבות הורים - מודל להריסת שלום בית

נעבור לנקודה אחרת. ההורים, החמים והחמומים. הורים שקראו פתאום על הנושא, התעוררו, ומרימים טלפון לבן: "תקשיב, ראיתי פה משהו מפחיד. יש עונש גדול על הפאות. בואו תזרקו את הפאה. אני נותן לכם אלף שקל, תקנו מטפחות יפות. בסדר? אני כבר מגיע, תכינו את הפאות בשקית זבל..." אתם צוחקים, אבל כאלו דברים יכולים לקרות. במציאות הורים מתערבים הרבה יותר מכך, על ימין ועל שמאל, ממש כאילו הם עדיין ילדים קטנים בבית. אבל על ההורים להבין ש"גדיים שהנחת נעשו תיישים בעלי קרניים" (ברכות סג). הם התחתנו כבר, יש להם חיים משל עצמם, עולם משל עצמם, והם צריכים לקבל את ההחלטות שלהם, גם אם לפעמים הן שגויות.

מתי כן לדבר, ואיך לעשות זאת נכון

אנחנו כהורים לא יכולים להתערב יותר מדי. הם קנו משהו מסויים במחיר יקר? הם מלבישים את הילד בצורה לא מכובדת מספיק? דרך החינוך שלהם לא מוצאת חן בעינינו? אין מה לעשות. עלינו לשתוק. כל התערבות מרחיקה את הזוג הצעיר מההורים, וחבל. [מה כן אנחנו יכולים לעשות? להתפלל, מעומק הלב, שהדברים ישתנו. זה הדבר היחיד שיש לו סיכוי, והוא עוזר פלאים]. רק בדברים קריטיים, לדוגמה הם רוצים לקנות דירה במקום לא טוב ובמחיר לא טוב - שם ננסה להתערב בעדינות, נאמר את דעתנו, אבל ניתן להם את שיקול הדעת בהחלטה הסופית. כשבדרך כלל אנחנו לא מדברים, ורק בדברים שבאמת חשובים אנחנו פותחים את הפה - הילדים בסופו של דבר יקבלו את זה. אך לבוא ולהגיד להם בצורה ברורה: "תעזבו את זה, תזרקו את הפאות", זה לא נכון, זה יכול לגרום לפיצוץ במשפחה, הם עלולים לא לבוא יותר לשבתות, לנתק קשר. זה הרס גדול, וזה לא משפיע לטובה כלל. לכן הורים שרוצים לעורר בנושא כזה צריכים להתייעץ עם רב מובהק, שמכיר גם נושאי שלום בית וגם את הצד ההלכתי, איך לעשות זאת בדרך הכי עדינה שיש.

שינוי עמדה - בלי לכפות על הילדים

אפשר, למשל, לומר לבן: "תשמע, בנושא הזה עד היום חשבתי משהו אחד. תדע לך שאני **שיניתי את הדעה שלי** בעקבות דברים שראיתי. הבאתי לך חוברת, חומר מסודר, אתה יכול גם לקרוא". ואז להוסיף: "בסופו של דבר זו **החלטה** שלך, אנחנו כמובן לא מתערבים, אבל לגבי עצמי - דע ששיניתי את דעתי". כשאדם בא כך, ואומר: "אני שיניתי את העמדה שלי, אתה תעשה מה שאתה מבין", זה מתקבל אחרת לגמרי. מסתכלים על זה בצורה אחרת, בלי תחושת כפייה, בלי מרד. ולכן צריך לפעול **בתבונה**, ובעיקר - מתוך אהבה, כבוד ושמירה על שלום המשפחה, ולא מתוך סערה וכניסה חזיתית.

חמות וכלה - שדה מוקשים

בפרט **כלה וחמותה** - אי ואבוי אם החמות תתחיל לדבר ישירות עם הכלה. כלה וחמותה - זה נושא מאוד מורכב ועדין. כל הערה קטנה, כל מילה לא במקום, יכולה להתפרש בצורה אחרת לגמרי ולהפוך **לאש להבה**. לכן בשום אופן אסור לחמות להעיר לכלה על הדברים האלו. אם יש לה כאב, היא תדבר עם הבן שלה לבד בעדינות, תציג לו את החומר, והוא - מתוך קשר הנישואין, האהבה והאמון שיש ביניהם - יוכל להשפיע על אשתו בסופו של דבר. בשום אופן **אסור** שזה יעבור דרך החמות ישירות.

חתן וחמיו - לשמור על קשר טוב

כמו כן **החם** לא ידבר עם **החתן** שלו בנושא עדין זה. נכון שאין כאן כלה וחמותה, אבל עדיין יש כאן מתיחות כלשהי. אלו נקודות מאוד **עדינות** בנפש, בנישואין ובשלום הבית. אם לא יודעים איך לגשת אליהן, ורק זורקים משפטים, הלכות ודיבורים, זה יכול לגרום חלילה לריחוק, למרמור ולתוצאות **הרסניות** ח"ו, כך שיצא שכרו בהפסדו, פשוטו כמשמעו. אלא **האב** ידבר על כך עם **בתו**, יסביר לה את הכל, ובעיקר שזה צריך להיות **בהסכמת** בעלה, וכן **ידריך** אותה כמו שהסברנו כיצד לגרום לו להשתכנע ולהסכים.

ילדים שמנסים "לחנך" את ההורים?

הענין האחרון בנושא זה הוא **הילדים** בבית. הם קראו חומר על הנושא, הבינו את האיסור שבדבר, והם רוצים להשפיע על אמם, שתחליף מפאה למטפחת. יש ילדים שמנסים "**לחנך**" את ההורים. שמעתי על מישהו שהיה דוחף דפים שמדברים על חומר האיסור, בין הפאה לראש הקלקר עליו

היא מונחת, או שהיה דואג להניח "**במקרה**" עלונים שמדברים בנושא. זה דבר לא טוב, לא רצוי, והוא גם **מסוכן מאוד**. האמא יכולה **להיפגע** עד עמקי נפשה, להרגיש **שחותרים** נגדה ואומרים לה במרומז שכל הדרך שלה טעות. יש כאן **איסור** חמור מאוד של כיבוד אב ואם. **לא זו הדרך!**

המסלול הנכון: מן הילד אל האב

הילד לעולם לא יפנה **ישירות** לאמו בנושא רגיש זה. מצד שני, אי אפשר להגיד לו לשתוק. הרי אמו **נכשלת** בכל יום גם מצד דת יהודית וגם מצד תקרובת עבודה זרה. הוא דואג לה, הוא רוצה שתבוא לעולם העליון **נקייה** מעבירות. הפתרון הוא פשוט **ללכת לאביו**, בגישה מכובדת, ולומר לו: "אבא, קראתי חומר על הנושא של פאה נכרית, מסביר את הכל בצורה יפה מהתחלה ועד הסוף. אני לא בא חלילה לקבוע איך לנהוג בבית. רק רציתי שתראה את הדברים, ואתה **תחליט** כיצד לעשות". אביו יקבל את כל החומר, והוא זה שיחליט אם לדבר עם אשתו, איך לדבר, ובאיזה אופן. זה **תחום האחריות** שלו, אבל בשום אופן הילדים עצמם **לא ידברו עם האם** בנושא הזה.

שערי דמעות לא ננעלו

גם אם לאחר כל המאמצים, כל השיחות וכל ההסברים לא הצלחנו, צריך לדעת **ששערי דמעות לא ננעלו**. אדם צריך להתפלל על כך. **האשה** תתפלל על בעלה שיסכים לה ללבוש מטפחת יהודית טהורה, **הבעל** יתפלל על אשתו שתסכים לזרוק את הפאה הנכרית, **הבנים** יתפללו על ההורים, **וההורים** יתפללו על הילדים. בסופו של דבר התפילה בוקעת רקיעים, ומה שאנחנו לא מצליחים לעשות, הקדוש ברוך הוא עושה **בדרכים** שלו. עלינו מוטל לעשות את ההשתדלות.

יומא טבא לרבנן

בזה **סיימנו** את הנושא של פאה נכרית. היה צריך לעשות כאן **שמחה** כמו של 'סיום מסכת'. כמו שאמר אב"י במסכת שבת (ק"ט). "כי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא **יומא טבא** לרבנן". בסיום המסכת, אומרים בנוסח ה'יהי רצון' שלאחריו: "כשם שעזרתי לסיים מסכת זו, כך תעזרני **להתחיל** ספרים אחרים ולסייםם". כך נאמר גם אנחנו ונבקש מה' יתברך, כשם שעזרנו לסיים נושא זה, כך יזכנו **להתחיל ולסיים** נושאים נוספים חשובים בהלכה, וה' יעזרנו שלא תצא תקלה מתחת ידינו לעולם. אמן. [בימי בין הזמנים לא יתקיימו שיעורים. השיעור הבא יהיה בע"ה בתחילת זמן חורף].